

І.ШЕВЧЕНКО
УДК 94 (477)

І. ЄЛІНОВ – ІСТОРИК, КРАЄЗНАВЕЦЬ, АРХЕОЛОГ

В статті розглядається діяльність історика, краєзнавця, археолога І.М.Єлінова

Ключові слова: історія, краєзнавство, археологія, музей, м. Дніпропетровськ, І.Єлінов.

В данной статье рассматривается деятельность историка, краеведа, археолога – И.Елинова.

Ключевые слова: история, краеведение, археология, музей, г. Днепропетровск, И.Елинов.

Activity of historian, researcher of a particular region, archaeologist is examined in this article - I.

Elinov

Keywords: history, study of a particular region, archaeology, museum, Dnipropetrovsk, I.Elinov.

На сучасному етапі розвитку музейної і краєзнавчої справи на Дніпропетровщині неможливо уявити без постаті Івана Михайловича Єлінова. Як справжній музейний працівник він в повному сенсі слова реалізував себе на посаді завідуючого Народним музеєм Національного гірничого університету ім. О.Поля. Але ще задовго до очолення музею, І. Єлінов зробив вагомий внесок в вивченні історії Дніпропетровщини.

Досліджуючи біографію І.Єлінова, виникає одне з головних питань: ким він був?

Народився Єлінов Іван Михайлович 2 січня 1939 р. в сім'ї колгоспника, в с. Карамали, Нікольського району Пензенської області в Росії. Тут отримав початкову освіту. Влітку 1950 р. сім'я переїжджає в с. Панцирівка Інзенського району, Ульяновської області, де і проживає до осені 1952 р.

З 1952 р. І.Єлінов переїжджає до районного міста Нікольск разом з своєю сім'єю, де і продовжує навчання в школі № 1. У 1956 р. закінчив школу та отримав атестат. На той час в сім'ї Єлінових було четверо дітей. Було тяжко з матеріальної сторони. Після закінчення школи І. Єлінов влаштовується

на завод “Червоний гігант” в складувний цех, де працював нагрівальником скла та складувником. За спогадами Івана Михайловича, робота в цеху складувником привила йому такі головні риси, як сконцентрованість, обережність, котрі знадобилися в подальшому житті та допомагали на різних ланках роботи. Так, вивчаючи історію складувництва, його зацікавила й сама історія в її широкому сенсі, котрою І.Єлінов “захворів” на все життя.

Перше знайомство з давньою історією безпосередньо проходило під час проходження археологічної практики. Вона втягувала своєю таємничістю молодого студента під час навчання у Пензенському державному педагогічному інституті ім. В.Г.Белінського, до якого І. Єлінов вступив у 1958 р. та закінчив в 1963 р. за спеціальністю вчителя російської мови, літератури і історії.

Під час навчання вів активну громадську діяльність, брав участь під час зимових канікул в лижних агітбригадах по Нікольському району, а влітку займався своєю улюбленою справою – археологією. Брав участь в роботі археологічної експедиції

Інституту археології АН СРСР, яка проводила розкопки поблизу м. Пензи. У 1961 р. був учасником I Всесоюзної студентської археологічної конференції. Під час конференції познайомився з молодим археологом Людмилою Криловою. Ця зустріч стала доленосною для двох молодих археологів.

Після закінчення інституту працював вчителем російської мови і літератури та у вільний час від роботи вчителем, провів декілька сезонів в археологічних експедиціях.

У 1965 р. Л. Крилова - молодий спеціаліст – археолог Дніпропетровського обласного музею, запрошує до себе Івана Михайловича в м. Дніпропетровськ. Як згадував І. Єлінова після першого кроку на землі Дніпропетровщини він закохався в це чудове місто. І з цього часу вже його ніколи не залишав.

З 1965 р. розпочинається діяльність І. Єлінова на Дніпропетровщині. На той час в місті відкрилося бюро екскурсій, куди було запрошено Івана Михайловича на посаду методиста – екскурсовода. Проводячи екскурсії, він сам вивчав історію міста. Цей період роботи Іван Михайлович визначав цікавим за те, що безпосередньо зустрічався з різними людьми. Зустріч з такими людьми, можливо і відбилася на подальшому стилі написання статей. Адже, як зазначала Алла Грицай, співробітниця Національного гірничого університету: “І.М. Єлінов дуже багато працює в епістолярному жанрі, часто друкуючи в журналах, газетах цікаві матеріали про історичні події, людей, які заслуговують доброї пам’яті” [1, 3].

Робота на посаді методиста – екскурсовода вимагала неабияких ораторських здібностей, і на початку 1973 р. І.Єлінов в зв’язку захворюванням горла, яке могло перерости у втрату голосу, за вердиктом лікарів, залишає цю посаду. В той час на Дніпропетровщині було розпочаті розкопки та дослідження археологічних пам’яток, на новобудовах області. Але не вистачало фахівців. Так доля повернула Івана

Михайловича до лона археології. І в той же рік він переходить працювати в Інститут археології НАН УРСР., отримавши посаду молодшого наукового співробітника. Під час роботи в експедиції працював під керівництвом визначного археолога Д. Телегіна. Археологічні роботи проводилися на різних кінцях Дніпропетровської області. В цей же час з’являються і перші публікації І. Єлінова про розкопки на Дніпропетровщині. Так в збірнику “Археологічні відкриття 1974 року”, ми знаходимо три статті в співавторстві з І. Єліновим [2, 278; 5, 306–307; 7, 249–250].

Після закінчення археологічного сезону Іван Михайлович звільняється з роботи молодшого наукового співробітника Інституту археології НАН УРСР. Зі спогадів та матеріалів особистого архіву І. Єлінова: “Великі об’єми робіт за археологічний сезон, а потім робота з написання звіту вимагали великих зусиль та часу. Так сталося, що написання звіту було затягнуто, а не написання звіту в часових рамках загрожувало для археолога – польовика відмовою в подальшому на отримання відкритого листа для подальших розкопок” [6, 1]. Але звіт про розкопки було написано та здано вчасно до архівів ІА НАН УРСР [3, 12].

Подальша трудова діяльність проходила ряд установ, котрі безперечно пов’язані з історією. І. Єлінов намагався знайти себе, працюючи в різних установах Дніпропетровська. Немалою значення була робота в стінах обласного історичного музею ім. Д.І.Яворницького, де він очолював відділ історії радянського періоду. Під час роботи в музеї мав змогу зустрічати матеріали, котрі його надихали до висвітлення всієї правди про минуле Дніпропетровщини. Але це були 80-ті роки, котрі ще не дозволяли висвітлювати минулу дійсність.

Перед тим, як нам перейти до наступного періоду діяльності І.Єлінова, можемо зазначити про один цікавий момент. Під час роботи з архівами натикався на документи, котрі були написані українською мовою, постало питання про вивчення української

мови. Доклавши неабияких зусиль І.Єлінов за короткий час нею опанував, і в цьому немає в нас сумніву, адже багато статей були надруковані українською мовою.

В 1994 р. доля Івана Михайловича пов'язує з Дніпропетровською державною гірничою академією України, куди він переходить працювати з Дніпропетровського історичного музею ім. Д.І. Яворницького. В університеті був на посаді завідувача лабораторії кафедри українознавства і політології. Через деякий час І.Єлінов очолює посаду завідувача Народного музею Національного гірничого університету України ім. О.Поля. Під час роботи завідувачем музею у Івана Михайловича відкрилося "друге дихання". Цьому сприяла: "особлива творча, надихаюча на добро і діяльність, аура"[4, 3]. адже в даній установі були закохані в історію і традиції свого ВНЗ увесь викладацький та керівний склад. Все більше назустріч йшли керівники Івану Михайловичу. Так було створено практично за новими зразками музей, в котрому проходили не тільки екскурсії в історію розвитку університету, але й проходили цікаві конференції, семінари на різні тематики. За час своєї роботи в музеї І.Єлінов надрукував близько 60 статей в різних виданнях, в котрих він висвітлював різні напрямки з історії університету та краєзнавчої роботи.

29 листопада 2009 р. після тривалої хвороби Іван Михайлович Єлінов пішов в

вічність, залишивши нам неоціненний внесок в історію Дніпропетровщини. Своїм захопленням історії він спонукав інших молодих істориків, котрі перейняли від нього його захопленість, неупередженість, альтруїзм, наполегливість в пошуку істини. Його публікації з історії альмаматері, в котрій працював, та історії Дніпропетровщини ввійдуть в золоті сторінки історії нашого недалекого минулого.

Хто і ким він був? На це питання ми без сумніву можемо відповісти – істориком, краєзнавцем, археологом, педагогом та всесторонньо розвинутою людиною.

Бібліографічні посилання:

1. Грицай А. Цікава історія історика Єлінова // Вісник Національного гірничого університету, 2004. – Січень. – № 1. – С.3.
2. Елинов И. Раскопки кургана у с. Пушкаревка / И. Елинов // Археологические открытия 1974 года. – М.: Наука, 1975. – 563 с.
3. Елинов И. Материалы научного отчета об археологических раскопках на Днепропетровщине в 1973 года. // Архів І.Єлінова.
4. Єлінов І. Нариси з історії національного університету / І.Єлінов. – Дніпропетровськ: НГУ. – 2006. – С. 3 – 4.
5. Крылова Л. Раскопки курганов в Днепропетровской области / Крылова Л., Елинов И. // Археологические открытия 1974 года. – М.: Наука, 1975. – 563 с.
6. Лист – повідомлення Інституту Археології НАН УРСР // Архів І.Єлінова.
7. Раскопки курганов в зоне Каменской оросительной системы / [Антоненко Б, Бондарь Н, Васильченко С, Елинов И, Телегин Д.] // Археологические открытия 1974 года. – М.: Наука, 1975. – 563 с.

